

- ❖ سئوالات متن درس اول، کتاب تاریخ (۱)، پایه دهم علوم انسانی
- ❖ طراح سؤال: خلیل الله صحنه، دبیرتاریخ، استان گلستان، گرگان ۱۴۰۲

مبحث درس اول: تاریخ و تاریخ نگاری

- ۱- معانی مختلف واژه تاریخ را در سه مورد بنویسید.
  - ✓- منظور از آن، مجموعه حوادث و رویدادهایی است که فرد یا جامعه از سرگذرانده است؛ مانند "تاریخ ایران" که منظور از آن، مجموعه حوادثی است که در زمان گذشته بر سر مردم ایران آمده است.
  - ✓- واژه تاریخ در نوشته ها و زبان علمی به کار می رود و منظور از آن علم و روش علمی است که به وسیله آن، رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک، مطالعه و تحلیل می شوند؛ مثال تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان.
  - ✓- گاهی نیز منظور از تاریخ، تعیین روز و ماه و سال است؛ یعنی همان تقویم سالانه که همه با آن آشنا هستند.

۲- زمانی که تاریخ در نوشته ها و زبان مردم بکار می رود، چه مفهومی دارد؟
منظور از آن علم و روش های علمی است که بوسیله آن رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند.

- ۳- ویژگی های رویدادهای تاریخی را در سه مورد بنویسید.
  - ✓- درازدسترس اند و قابل مشاهده نیستند و نمی توان آنها را به طور مستقیم درک کرد، بلکه آنها را باید با استفاده از شواهد و مدارک شناخت.
  - ✓- تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند.
  - ✓- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.

۴- چه عاملی در تاریخ نقش محوری دارد؟
انسان

۵- نهادها، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن، پیامد کدام عامل است؟
پیامد رفتار فردی و جمعی انسانهاست.

۶- علم تاریخ را تعریف کنید.
تاریخ، علمی است که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسانها و جامعه ها در گذشته می پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می کند.

۷- هدف علم تاریخ چیست؟
هدف علم تاریخ، آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می شود.

۸- توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش، از چه زمانی آغاز شد؟
پس از اختراع خط در حدود پنج هزار سال پیش

۹- قدیمی ترین متن تاریخی کشف شده کدام است؟ توضیح دهید.
سنگ نوشته ای به خط کهن مصری است که بیش از ۴ هزار سال قدمت دارد. در این سنگ نوشته نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث دوران آنان ذکر شده است و به نام سنگ پالرمو معروف است.

نکته مهم:

سنگ پالرمو در موزه پالرمو در کشور ایتالیا نگهداری می شود.

۱۰- در سنگ نوشته کهن مصری (سنگ پالرمو) چه مطالبی نوشته شده است؟
در این سنگ نوشته نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث دوران آنان ذکر شده است.

۱۱- بقایای سنگ نوشته های دوران هخامنشیان و ساسانیان نشان دهنده چیست؟
نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی است.

۱۲- یک نمونه از دلبستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی را بنویسید. مربوط به کدام دوره است؟
تدوین و نگارش خدای نامه (خدای نامک) در زمان ساسانیان

۱۳- تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن از چه قرن و سرزمینی و با ظهور کدام مورخ بزرگ آغاز شد؟
از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان و با ظهور هرودت

۱۴- هرودوت مورخ بزرگ کدام کشور بود؟ چه لقبی داشت؟
یونان باستان - پدرتاریخ

۱۵- محتوای کتاب تاریخ هرودت شامل چه مواردی است؟
این کتاب بیشتر به شرح جنگ های یونان و ایران اختصاص دارد و می توان گفت کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جا مانده از عصر باستان است.

۱۶- هرودت در گزارش رویدادهای مربوط به سرزمین .....، خواسته یا ناخواسته، دچار لغزش ها و گاه غرض ورزی هایی شده است.
ایران

۱۷- پس از هرودت، دیگر نویسندگان ..... و .....، راهی را که او آغازکننده ی آن بود، ادامه دادند و فن تاریخ نویسی را تکامل بخشیدند.
یونانی و رومی

۱۸- به عقیده برخی پژوهشگران، چه عاملی تاثیر مهمی در گسترش و شکوفایی علم تاریخ در یونان باستان داشته است؟
رواج و رونق ادبیات و فلسفه

۱۹- شیوه ی تاریخ نگاری در دوران اسلامی چگونه بود؟

- ۱- اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می پرداختند.
- ۲- توجه چندان به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند.
- ۳- این مورخان بیشتر به بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان می پرداختند.
- ۴- به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت چندان نمی دادند.

۲۰- چگونه علم تاریخ متحول شد و شیوه نویسی در تاریخ نگاری اروپا پدید آمد؟
به دنبال پیشرفت های فکری و علمی اروپائیان در دوره رنسانس

۲۱- به دنبال وقوع رنسانس در اروپا، چه تحولاتی در شیوه ی تاریخ نگاری رخ داد؟
شیوه نویسی در تاریخ نگاری پدید آمد که اساس آن برسنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بود.

۲۲- اساس شیوه نوین تاریخ نگاری در اروپا به چه عواملی استوار بود؟

- ✓ برسنجش دقیق منابع،
- ✓ استناد به اسناد و مدارک معتبر،
- ✓ دوری از داستان پردازی

۲۳- ویژگی های تاریخ نگاری نوین را در دو مورد کامل بنویسید.

- ✓ محدود نشدن علم تاریخ صرفاً به شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی،
- ✓ دربرگرفتن همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و هنری جوامع گذشته،
- ✓ علم تاریخ فقط رویدادهای گذشته را ثبت و نقل نمی کند، بلکه زمینه ها، علت ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می کند.
- ✓ در تاریخ نگاری نوین از یافته های علوم و فنون مختلف مانند باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان شناسی و گاهشماری استفاده می شود.

۲۴- در تاریخ نگاری نوین از یافته های کدام علوم و فنون مختلف استفاده می شود؟
باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان شناسی و گاه شماری

۲۵- مراحل ششگانه پژوهش در تاریخ را به ترتیب بنویسید.

۱- انتخاب موضوع ۲- تدوین پرسشهای تحقیق ۳- شناسایی منابع ۴- گردآوری و تنظیم اطلاعات
۵- تحلیل و تفسیر اطلاعات ۶- گزارش یافته های پژوهش

۲۶- پژوهشگر در انتخاب موضوع به کدام معیارها باید توجه کند؟

- ✓- موضوع تحقیق باید تازه و غیر تکراری باشد.
- ✓- هر پژوهش باید مسئله تازهای را بررسی کند و نظر جدیدی ارائه دهد.
- ✓- موضوع تحقیق همچنین باید دارای اثر و فایده باشد.
- ✓- علاوه بر اینها، محقق باید موضوعی را برگزیند که دارای منابع و اطلاعات کافی باشد.

۲۷- فواید پرسش ها در تحقیق و پژوهش در چیست؟

پرسش ها علاوه بر آنکه هدف پژوهش را مشخص می کنند، مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شوند.

۲۸- در پژوهش های تاریخی، اغلب از مواردی پرسش می شود؟

از زمینه ها، علت ها، آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروههای درگیر در آن رویدادها پرسش می شود.

۲۹- کار کارآگاهان و مورخان چه شباهتی با یکدیگر دارند؟

کارآگاهان و مورخان، هر دو، به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند.

۳۰- تفاوت کار کارآگاهان و مورخان را بنویسید.

کارآگاهان به دنبال بازسازی صحنه جرم هستند. شواهدی که کارآگاهان به دنبال آن هستند، می تواند اثر انگشت یا هر شیء به جا مانده در صحنه وقوع جرم باشد. اما مورخان در پی بازسازی وقایع گذشته است. شواهدی که مورخ به دنبال آنها است، منابع، اسناد و مدارکی است که اطلاعاتی را درباره زندگی مردم در روزگاران گذشته در اختیار قرار می دهند.

۳۱- چرا تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی کار ساده ای نیست؟

زیرا مورخان برای انجام این کار، نیازمند روش ها و مهارت های خاصی هستند. تا گذشته را با منابع، اسناد و مدارک بازسازی و تفسیر کنند.

۳۲- پژوهشگر نتایج و یافته های تحقیق خود را در چه قالب هایی ارائه می دهد؟

به صورت کتاب، مقاله و سخنرانی

۳۳- منابع پژوهش تاریخی، از نظر درجه اهمیت و اعتبار، به چند دسته تقسیم می شود؟

✓- منابع دست اول یا اصلی؛

✓- دست دوم یا فرعی تقسیم می شوند.

۳۴- منابع دست اول یا اصلی به کدام آثار گفته می شود؟

به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده اند یا شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده اند.

۳۵- منابع دست اول یا اصلی شامل کدام موارد است؟ چهار مورد را نام ببرید.

علاوه بر منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی، شامل بناها، ابزارها، اشیاء سنگ نگاره ها و سنگ نوشته ها، سکه ها و هر وسیله ای که از گذشته به جای مانده است، منبع دست اول محسوب می شوند.

۳۶- منابع دست دوم یا فرعی به کدام آثار گفته می شود؟

به همه تحقیقات و آثاری گفته می شود که بر پایه منابع دست اول پدید آمده اند.

۳۷- فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ را در سه مورد بنویسید.

- ۱- منبع شناخت و تفکر،
- ۲- بهره گیری از گذشته برای حال و آینده،
- ۳- تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی

۳۸- طاق بستان در کدام شهر واقع شده است؟
کرمانشاه

۳۹- دیدگاه قرآن کریم در مورد اهمیت تاریخ را بنویسید.

بسیاری از آیات قرآن کریم، انسان را به مطالعه ی سرگذشت اقوام گذشته دعوت کرده، تاریخ را منبع معتبر کسب شناخت و تفکر معرفی می کند.

۴۰- عبارت زیر، دیدگاه کدام شخصیت مذهبی ایران می باشد؟

به گفته ..... از نظر قرآن تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس قوانین صورت می گیرد و عزت ها ذلت ها موفقیت ها و شکست ها خوشبختی ها و بدبختی های تاریخی حساب هایی دقیق و منظم دارد و با شناختن آن حساب ها و قانون ها می توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد و به سود سعادت خود و مردم از آن بهره گیری کرد

الف: شیخ فضل الله نوری

ب: شهید دکتر بهشتی

ج: شهید استاد مطهری

د: شهید باهنر

۴۱- شناخت گذشته و بررسی زندگی مردم در زمان ها و مکان های دیگر، چه کمکی به ما می کند؟

به ما کمک می کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم چگونه به جایگاهی که هم اکنون هستیم، رسیده ایم.

❖ پرسش های نمونه درس اول، کتاب تاریخ(۱)، پایه دهم علوم انسانی به همراه پاسخ آن

۱- علم تاریخ را تعریف کنید.

تاریخ، علمی است که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسانها و جامعه ها در گذشته می پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می کند.

۲- قلمرو و هدف علم تاریخ چیست؟

هدف علم تاریخ، آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می شود.

۳- تفاوت های تاریخ نگاری نوین را با وقایع نگاری توضیح دهید.

در وقایع نگاری:

- ۱- اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می پرداختند،
- ۲- توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند.
- ۳- این مورخان بیشتر به بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان می پرداختند
- ۴- به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت چندانی نمی دادند.

ادر تاریخ نگاری نوین:

به دنبال پیشرفت های فکری و علمی اروپائیان در دوره رنسانس علم تاریخ نیز متحول شد و شیوه نوینی در تاریخ نگاری اروپا پدید آمد که اساس آن بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بود.

۴- منابع دست اول در پژوهش تاریخی، به چه منابعی گفته می شود؟

به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده اند یا شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده اند. حتی آثار به جای مانده از هر دوره تاریخی مثل آثار مکتوب، بناها، ابزارها، اشیا و..... به عنوان منابع دست اول محسوب می شود.

۵- تاریخ چگونه به فهم زمان حال و درک مسائل پیش روی انسان ها و جوامع کمک می کند؟

رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته است، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها، گذشته، حال و حتی آینده را نیز به یکدیگر پیوند می دهد. نتایج و تأثیراتی چون تأسیس سلسله هخامنشیان، جنگ های صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلاب های بزرگ معاصر، تحولاتی که پیامبران الهی و یا شخصیت های مهم علمی تاریخی مانند افلاطون، ارسطو، کورس، ابن سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امیرکبیر، مصدق و.... از این دست رویدادها هستند. بطور کلی مطالعه تاریخ به ما کمک میکند تا بفهمیم که فرهنگ ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده اند. بدینگونه، علم تاریخ می تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده کمک کند.

۶- تأثیر تاریخ را بر میهن دوستی و تقویت هویت ملی توضیح دهید.

مردمانی که برای نسل های متوالی سرگذشت مشترکی داشته اند و سالیان طولانی در شادی ها و تلخ کامی ها، موفقیت ها و شکست های هم شریک بوده اند، بطور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، احساس نوعی علاقه و دلبستگی خاص پیدا می کنند. از اینرو، آگاهی افراد جامعه از گذشته مشترکشان، باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می شود.

❖ سوالات تستی درس اول، کتاب تاریخ (۱)، پایه دهم علوم انسانی، به همراه پاسخ.

۱- کدام گزینه از ویژگی‌های رویدادهای تاریخی نمی باشد؟

الف: ناتوانی در درک آنها به طور مستقیم

ب: دور از دسترس بودن

ج: تکرار ناپذیری

د: مجزا و مستقل بودن

۲- کدام گزینه را می توان به عنوان هدف علم تاریخ مطرح کرد؟

الف: تعیین زمان دقیق وقوع رویدادهای تاریخی

ب: تحلیل و بررسی تاریخ سیاسی و اقتصادی جوامع گذشته

ج: تبیین نقش انسان در چگونگی شکل گیری و وقایع تاریخی

د: آگاهی از تمام جنبه های زندگی اجتماعی در گذشته

۳- وقتی می گوئیم تاریخ ایران منظورمان کدام مورد زیر است؟

الف: تعیین روز ماه و سال بر اساس موقعیت جغرافیایی ایران

ب: مجموعه حوادث و رویداد هایی که مردم ایران از سر گذرانده اند

ج: تحلیل رویدادهای گذشته ایران بر اساس شواهد و مدارک علمی

د: مطالعه جنبه های مختلف زندگی ایرانیان در گذشته و علل و نتایج آن

۴- در کدام یک از عبارات زیر منظور از واژه تاریخ مجموعه رویدادهایی است که جامعه بشری از سرگذرانده است؟

الف: ظهور اسلام حرکتی تازه در تاریخ بشر

ب: مقدمات لازم برای ورود به تاریخ تاریخ

ج: لشکرکشی هخامنشیان به مصر

د: تاریخ روابط ایران و روم در زمان ساسانیان

۵- انسان پس از کدام حادثه تاریخی، به تدریج متوجه لزوم ثبت رویدادهای عصر خویش شد؟

الف: تکامل توانایی بشر در سخن گفتن

ب: اختراع خط در حدود ۵۰۰۰ سال پیش

ج: شکل گیری نخستین تمدن های انسانی

د: به کار گرفتن هنر نقاشی برای بیان احساسات

۶- کدام گزینه به ویژگی تاریخ نگاری بیشتر مورخان دوره اسلامی اشاره دارد؟

الف: بیان مسائل اقتصادی و سیاسی

ب: ثبت و نگارش شرح حال فرمانروایان

ج: بررسی علل و آثار وقایع تاریخی

د: توجه به ابعاد مختلف یک رویداد

۷- کدام گزینه از ویژگی های تاریخ نگاری نوین محسوب نمی شود؟

الف: توجه به تمام ابعاد حیات بشری

ب: بهره گیری از یافته های سایر علوم

ج: تاکید بر تاریخ سیاسی و نظامی

د: تجزیه و تحلیل علل حوادث تاریخی

۸- اساس شیوه نوین تاریخ نگاری بر چه پایه ای استوار بود؟
الف: بررسی علل نتایج و آثار گوناگون وقایع تاریخی
ب: بررسی همه ابعاد فرهنگی اقتصادی و هنری جوامع گذشته
ج: توجه به روابط علت و معلولی پدیده های تاریخی
د: سنجش دقیق منابع و استناد به اسناد و مدارک معتبر

۹- کدام گزینه از مبانی و شالوده های تاریخ نگاری نوین نمی باشد؟
الف: استناد به اسناد و مدارک معتبر
ب: دوری از داستان پردازی
ج: بررسی پیامدهای رویدادهای تاریخی
د: اعتبارسنجی گزارش ها و منابع تاریخی

۱۰- به دنبال وقوع کدام یک از حوادث زیر، علم تاریخ متحول شد و شیوه ی نوینی در تاریخ نگاری پدید آمد؟
الف: احیا و گسترش تمدن یونان باستان
ب: پیشرفت های دوره رنسانس
ج: ظهور دین اسلام
د: اختراع خط

۱۱- تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن، چه زمانی و از کدام سرزمین آغاز شد؟
الف: همزمان با شکل گیری نخستین سلسله های باستانی در ایران
ب: قرن پنجم قبل از میلاد در یونان
ج: قرن سوم پیش از میلاد در بین النهرین
د: همزمان با اختراع خط در مصر باستان

۱۲- در کدام کشور باستانی نخستین بار تاریخ نگاری به مفهوم کامل آن، با ظهور هردوت از مورخان بزرگ شروع گردید؟
الف: هند
ب: چین
ج: یونان
د: روم

۱۳- بخش عمده کتاب تاریخ هردوت، به شرح کدام وقایع اختصاص دارد؟
الف: چگونگی انحطاط تمدن مبینی
ب: جنگ های میان دولت شهرهای یونان
ج: جنگ های ایران و یونان
د: فتوحات حکومت مقدونیان

۱۴- کدام نویسندگان پس از هردوت با ادامه راه وی، فن تاریخ نویسی را تکامل بخشیدند؟
الف: نویسندگان یونانی و رومی
ب: وقایع نویسان دربار هخامنشیان
ج: مورخان مسلمان
د: تاریخ نگاران نوین اروپایی

۱۵- به نظر برخی از پژوهشگران، کدام عامل تاثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است؟
الف: رواج و رونق ادبیات و فلسفه
ب: شیوه ی متفاوت حکمرانی یونانیان
ج: شکوفایی اندیشه دموکراسی و مردمسالاری
د: ظهور مورخان بزرگی مانند هردوت

۱۶- کهن ترین و کاملترین متن تاریخی به جای مانده از عصر باستان چیست؟

- الف: کتاب تاریخ هرودوت
ب: نوشته های شاهان هخامنشی
ج: سالنامه های آشوری
د: خدای نامه های ساسانی

۱۷- قدیمی ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده منتسب به کدام یک از تمدن های باستانی است؟

- الف: یونان
ب: ایلام
ج: بین النهرین
د: مصر

۱۸- سنگ نوشته های باقی مانده از کدام دوره های تاریخی ایران باستان دلالت بر توجه ویژه ی ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع دارد؟

- الف: سلوکیان و اشکانیان
ب: هخامنشیان و ساسانیان
ج: مادها و ایلامیان
د: اشکانیان و ساسانیان

۱۹- قدیمی ترین متن تاریخی کشف شده چیست؟

- الف: تکه ای از سنگ نوشته ی مصری (سنگ پالمو)
ب: تاریخ نامه ی مورخ یونانی
ج: سالنامه دولتی یکی از شاهان آشوری
د: خدای نامه شاهان ساسانی

۲۰- موضوع و محتوای قدیمی ترین سنگ نوشته ی کشف شده از تمدن مصر چه بود؟

- الف: شیوه مومیایی فراغنه و معماری و مصالح به کار رفته در آرامگاه ها
ب: وضعیت قلعه ها و استحکامات نظامی شاهان آشوری
ج: ذکر نام تعدادی از فراغنه و برخی حوادث دوران آنان
د: روابط ایران و یونان در زمان نخستین سلسله های باستانی

۲۱- کدام یک از موارد زیر، دلالت برعلاقه ی ایرانیان به ثبت و نگارش اخبار رویداد های مهم در زمان حکومت ساسانیان دارد؟

- الف: تاسیس دانشگاه جندی شاپور
ب: تدوین و نگارش خدای نامه ها
ج: ثبت وقایع تاریخی روی دیواره های سنگی
د: تربیت دبیران و مورخان زبده

۲۳- کدام مورد در ارتباط با معیارهای انتخاب موضوع در مراحل پژوهش در تاریخ صحیح است؟

- الف: شناسایی منابع و اسناد تحقیق
ب: مشخص کردن هدف پژوهش
ج: دارای اثر و فایده بودن
د: مطرح کردن علل رویدادها

۲۴- کدام مرحله در یک پژوهش تاریخی، مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شود؟

- الف: انتخاب موضوع
ب: گردآوری و تنظیم اطلاعات
ج: تدوین پرسش های تحقیق
د: تحلیل و تفسیر اطلاعات

۲۵- هدف یک پژوهش تاریخی در کدام مرحله مشخص می‌شود؟

الف: انتخاب موضوع

ب: تدوین پرسش‌های تحقیق

ج: شناسایی منابع

د: گزارش‌های یافته‌های پژوهش

۲۶- منابع پژوهش تاریخی بر چه اساس و ملاکی به منابع اصلی و فرعی تقسیم بندی می‌شوند؟

الف: درجه اهمیت و اعتبار

ب: شفاهی و کتبی بودن

ج: فاصله زمانی با وقوع رویداد

د: تاریخی یا داستانی بودن

۲۷- منظور از منابع دست اول یا اصلی چیست؟

الف: همه آثار مکتوبی که توسط مورخان دوره‌های بعدی نوشته شده‌اند.

ب: آثاری که بر اساس مطابقت با دستاوردهای علوم تجربی اعتبارسنجی شده‌اند.

ج: آثار مکتوبی که با اجتناب از داستان پردازی، به شرح وقایع پرداخته‌اند.

د: تمامی آثار باستانی و تاریخی که به هر وسیله ای از گذشته برجای مانده است.

۲۸- کدام مشخصه رویدادهای تاریخی، گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می‌دهد؟

الف: علل و زمینه‌ها

ب: آثار و پیامدها

ج: نقش افراد و گروه‌های درگیر

د: زمان و مکان وقوع

۲۹- تاکید قرآن بر مطالعه‌ی سرگذشت اقوام گذشته، به کدام یک از کارکردهای مطالعه اشاره دارد؟

الف: منبع شناخت تفکر

ب: بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده

ج: تقویت حس میهن پرستی و هویت ملی

د: افزایش خودآگاهی

۳۰- کدام گزینه از کارکردهای مطالعه‌ی تاریخ در ارتباط با تقویت هویت ملی، نمی‌باشد؟

الف: افزایش یگانگی بیشتر مردم یک جامعه

ب: شناخت درست شرایط کنونی جامعه‌ی خویش

ج: سهیم بودن در حفظ میراث فرهنگی

د: نائل آمدن به درک درستی از هویت خود

۳۱- از دیدگاه شهید استاد مطهری، شناخت تاریخ بشر و سنن حاکم بر آن، دارای کدام اثر عملی است؟

الف: افزایش قوه‌ی درک و مهارت اندیشه‌ورزی

ب: فهم چگونگی پیشرفت فرهنگ‌ها

ج: خودآگاهی و یگانگی بیشتر افراد جامعه

د: تحت فرمان درآوردن تاریخ حاضر

۳۲- نیاکان ما چگونه توانسته‌اند در برابر حوادث عظیم تاریخی (مانند حمله اسکندر و هجوم مغولان) دوام بیاورند؟

الف: داشتن قوه‌ی درک و مهارت اندیشه‌ورزی

ب: شناخت سنن و نوامیس یا قوانین حاکم بر حوادث

ج: آگاهی و دلبستگی به زبان و فرهنگ خویش

د: ارزیابی شرایط کنونی و ترسیم افق آینده

❖ نمونه سؤال های امتحانی درس اول، کتاب تاریخ (۱)، پایه دهم علوم انسانی

الف: درستی و نادرستی عبارت های زیر را مشخص کنید.

ب: تمدن پیامد کنش های فردی و جمعی انسان ها است.

صحیح

ج: هدف علم تاریخ شناخت و آگاهی نسبت به زندگی موجودات در گذشته است.
غلط

د: خط در حدود ۵۰۰۰ سال پیش اختراع شد و به تدریج توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادها جلب گردید.
صحیح

۲- جاهای خالی را با کلمه های مناسب کامل کنید.

الف: تحولات تاریخی در نتیجه ی ..... انسان ها با یکدیگر و با طبیعت پدید آمده اند.
رفتار متقابل

ب: کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جامانده از عصر باستان کتاب ..... است.
تاریخ هرودت

ج: برخی پژوهشگران معتقدند که رواج و رونق ..... و ..... تأثیر مهمی در شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است.
ادبیات - فلسفه

د: درمرحله شناسایی، میزان اعتبار، ..... و ..... منابع و اسناد تحقیق ارزیابی می شود.
دقت - صحت

۳- پاسخ درست سئوالات (حروف داده شده) را از گزینه های (اعداد داده شده) زیر بیابید.

الف: قدیمی ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده با این خط نوشته شده است.

ب: شیوه نوین تاریخ نگاری پس از این تحول در اروپا ایجاد شد.

ج: عواملی که نقش زیادی در حفظ موجودیت و هویت ایرانیان داشته است.

د: مطالعه و بررسی گذشته ارزش و اهمیت این مورد را به ما نشان می دهد.

۱- رنسانس
۲- میراث فرهنگی
۳- خط میخی
۴- خط تصویری
۵- زبان فارسی و فرهنگ ایرانی

پاسخ ها:

الف = ۴   ب = ۱   ج = ۵   د = ۲

۴- گزینه صحیح را انتخاب کنید.

۱- سنگ نوشته های باقی مانده ازدوران هخامنشیان و ساسانیان نشانگر چه امری است؟

الف: جنگ و صلح زیاد در این دوران

ب: ارتباط آنها با جوامع دیگر

ج: توجه و علاقه ایرانیان به ثبت و ضبط و وقایع تاریخی

د: پیشرفت های ایرانیان در آن دوران

۲- تاریخ درمفهوم کامل آن از چه قرنی و با ظهورکدام مورخ آغاز شد؟

الف: قرن پنجم میلادی - ابن خلدون

ب: قرن پنجم پیش از میلاد - ابن خلدون

ج: قرن پنجم میلادی - هرودت

د: قرن پنجم پیش از میلاد - هرودت

- ۳- کدام جمله زیر در رابطه با تاریخ نویسی تا قرن ۱۹ م درست است؟
- الف: مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می پرداختند و به علل، آثار و نتایج رویدادها توجه چندانی نداشتند.
- ب: مورخان به مسائل و موضوع های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت می دادند.
- ج: اساس کار مورخان، سنجش دقیق منابع اسناد و مدارک معتبر بود.
- د: اساس مطالعات و نگارش های مورخان، یافته های باستان شناسان بود.

- ۴- در کدام مرحله از پژوهش در تاریخ، پژوهشگر نتایج و یافته های تحقیق را استخراج می کند؟
- الف: شناسایی منابع
- ب: تدوین پرسش های تحقیق
- ج: گرد آوری و تنظیم اطلاعات
- د: گزارش یافته های پژوهش

۵- به سئوالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

- ۱- قدیمی ترین متن تاریخی که با خط مصری نوشته شده چقدر قدمت دارد؟
چهار هزار سال
- ۲- خدای نامه های دوران ساسانی چه مسئله ای را در رابطه با ایرانیان در دوران باستان اثبات می کنند؟
توجه و علاقه ایرانیان به ثبت و ضبط و وقایع تاریخی
- ۳- هرودت چه لقبی داشته است؟ کتاب وی درباره چه موضوعاتی می باشد؟
پدرتاریخ. این کتاب بیشتر به شرح جنگ های یونان و ایران اختصاص دارد و می توان گفت کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جا مانده از عصر باستان است.
- ۴- در دوران اسلامی، تاریخ نگاری در میان مسلمانان چه تحولی یافت؟
تاریخ نگاری در میان مسلمانان رواج و گسترش بیشتری یافت و کتاب های تاریخی ارزشمندی توسط مورخان مسلمان از جمله طبری، بیهقی و غیره نوشته شد.
- ۵- تاریخ نویسی نوین بر چه اساسی نوشته شد؟ از چه زمانی به وجود آمد؟
شیوه نوینی در تاریخ نگاری پدید آمد که اساس آن بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بود.
به دنبال پیشرفت های فکری و علمی اروپائیان در دوره رنسانس به وجود آمد.
- ۶- یافته های چه علمی در پژوهش های تاریخی کاربرد دارد؟
باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبانشناسی و گاهشماری
- ۷- مراحل پژوهش تاریخ را کامل کنید.
انتخاب موضوع، تدوین پرسش های تحقیق، .....، .....، .....، .....
پاسخ:
شناسایی منابع، گردآوری و تنظیم اطلاعات، تحلیل و تفسیر اطلاعات، گزارش یافته های پژوهش
- ۸- در پژوهش های تاریخی انتخاب موضوع بر اساس چه معیارها و ملاک های انجام می شود؟
- ۱- موضوع تحقیق باید تازه و غیر تکراری باشد.
  - ۲- هر پژوهش باید مسئله تازهای را بررسی کند و نظر جدیدی ارائه دهد.
  - ۳- موضوع تحقیق همچنین باید دارای اثر و فایده باشد.
  - ۴- علاوه بر اینها، محقق باید موضوعی را برگزیند که دارای منابع و اطلاعات کافی باشد.
- ۹- در مرحله تدوین پرسش های تحقیق چه ملاک هایی باید مدنظر قرار گیرد؟
پرسش ها علاوه بر آنکه هدف پژوهش را مشخص می کنند، مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شوند.

۱۰- منابع پژوهش های علمی در تاریخ بر چه اساسی و به چند دسته تقسیم می شود؟
منابع پژوهش تاریخی، از نظر درجه اهمیت و اعتبار، به دودسته تقسیم می شود:
✓- منابع دست اول یا اصلی؛
✓- دست دوم یا فرعی تقسیم می شوند.

۱۱- منابع دست اول یا اصلی به کدام آثار گفته می شود؟
به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده اند یا شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده اند.

۱۲- منابع دست اول را با مثال شرح دهید.
به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده اند یا شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده اند. شامل بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ نگاره ها و سنگ نوشته ها، سکه ها

۱۳- منابع دست دوم را شرح دهید.
به همه تحقیقات و آثاری گفته می شود که بر پایه منابع دست اول پدید آمده اند.

۱۴- نوع هر یک از منابع زیر را مشخص کنید.
الف: سکه اشکانی
منبع دست اول یا اصلی

ب: کتاب تاریخ ایران و جهان (آلبر ماله)
منبع دست دوم یا فرعی

ج: منشور کوروش
منبع دست اول یا اصلی

۱۵- فواید و کارکردهای علم تاریخ را بنویسید.

- ۱- منبع شناخت و تفکر،
- ۲- بهره گیری از گذشته برای حال و آینده،
- ۳- تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی

۷- به سئوالات زیر پاسخ کامل بدهید.

۱- رویدادهای تاریخی چه ویژگی هایی دارد؟

✓- درواز دسترس اند و قابل مشاهده نیستند و نمی توان آنها را به طور مستقیم درک کرد، بلکه آنها را باید با استفاده از شواهد و مدارک شناخت.

✓- تکرار ناپذیرند و قابل تجربه نیستند.

✓- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.

۲- وقایع نگاران گذشته، تاریخ را چگونه می نوشتند؟

برخی وقایع نگاران به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بودند و آنان را در مسافرت ها و جنگ ها همراهی می کردند. وبه بیان حوادث سیاسی و نظامی و ازدواج و فتوحات آنان می پرداختند. برخی از مورخان درباری نیز به اسناد و مدارک دولتی دسترسی داشتند و می توانستند از آنها برای ثبت و نگارش رویدادها استفاده کنند.

۳- کدام ویژگی های تاریخ نویسی نوین آن را، از وقایع نگاری قدیمی متمایز می کند؟

در تاریخ نویسی نوین زمینه ها، علت ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی بررسی و تجزیه و تحلیل می کند.

۴- چه مسائلی باعث شباهت یافتن کار مورخان و کارآگاهان پلیس شده است؟

کارآگاهان و مورخان، هر دو، به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند.